

УСТАЛЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЙНОГО АПАРАТУ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА МІЖЧАСТИНОМОВНОЇ ТРАНСПОЗИЦІЇ (У СИСТЕМІ ІМЕННИХ ЧАСТИН МОВИ)

Ярошевич Ірина Арнольдівна,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри бізнес-лінгвістики

*Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

yaroshevych_ukr@ukr.net

orcid.org/0000-0002-4801-9507

Краснопольська Наталія Леонідівна,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри бізнес-лінгвістики

*Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

zhebrov@gmail.com

orcid.org/0000-0003-3524-1704

Мета. У статті проаналізовано терміни на позначення явища транспозиції у системі іменних частин мови з погляду їхнього усталення та кодифікаційного закріплення, зацентровано увагу на різновидах, ступенях міжчастиномовної транспозиції та на інтернаціональному характерові зазначених термінів в українській лінгвістичній термінології. Мета – дослідити розширену останнім часом тематичну групу терміноодиниць на позначення явища переходу у системі іменних частин мови та окремих його різновидів з позицій новітніх ідей, випрацьованих на основі теоретичних засад, та з погляду функційно-категорійної граматики.

Методи. Комплексне використання описового методу, методу лінгвістичного спостереження для з'ясування проблем усталення й кодифікації морфологічних термінів та методу зіставного аналізу для простеження динаміки становлення зазначеної термінопідсистеми граматики.

Результати. У зв'язку з поглибленим вивченням, новим розумінням та інтерпретацією багатьох граматичних явищ української мови до наукового обігу вводиться нова термінологія. У роботі проаналізовано появу лінгвістичних понять і терміноодиниць для позначення явища переходу у системі іменних частин мови, схарактеризовано окремі його ступені та різновиди. Звернено увагу на продуктивні й непродуктивні типи перехідних явищ у системі іменних частин мови. У граматичній структурі мови спостерігаємо динамічні процеси, пов'язані з функційним розширенням кількісного складу одних мовних одиниць за рахунок інших лексико-граматичних класів (частин мови), що перебувають у постійному русі і взаємодіють один з одним. Найпомітніше перехідні явища спостерігаються саме у системі повнозначних, зокрема іменних, частин мови і традиційно позначаються термінами *субстантивација*, *ад'ективација*, *нумералізація*, *прономіналізація*.

Висновки. Сучасні процеси термінотворення значно розширюють поняттєво-термінологічний апарат граматики, тому питання упорядкування української наукової термінології залишаються в полі зору дослідників. Для позначення різновидів та ступенів міжчастиномовної транспозиції у сучасній науковій літературі переважно використовують терміни-інтернаціоналізми, в основі яких лежать латинські корені. Всі аналізовані терміни поповнюють лінгвістичну терміносистему новими одиницями. Важливість уведення до наукового обігу таких термінів є вмотивованим і беззаперечним.

Ключові слова: морфологічні терміни, ступені і різновиди транспозиції, субстантивација, ад'ективација, нумералізація, прономіналізація.

**ESTABLISHMENT OF THE TERMINOLOGY APPARATUS FOR DEFINING THE
PHENOMENON OF INTERPARTIAL LANGUAGE TRANSPOSITION
(IN THE SYSTEM OF NOUN PARTS OF LANGUAGE)**

Yaroshevych Iryna Arnoldivna,
*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Business Linguistics
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
yaroshevych_ukr@ukr.net
orcid.org/0000-0002-4801-9507*

Krasnopolska Natalia Leonidivna,
*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department
of Business Linguistics
Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman
zhebrov@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3524-1704*

Purpose. The article analyzes the terms used to indicate the phenomenon of transposition in the system of noun parts of language from the point of view of their establishment and codification, focusing attention on the varieties and degrees of inter-partial transposition and on the international nature of these terms in Ukrainian linguistic terminology. The goal is to investigate the recently expanded thematic group of term units to denote the phenomenon of transition in the system of noun parts of language and its individual varieties from the standpoint of the latest ideas developed on the basis of theoretical principles and from the point of view of functional-categorical grammar.

Methods. Complex use of the descriptive method, the method of linguistic observation to clarify the problems of establishment and codification of morphological terms, and the method of comparative analysis to trace the dynamics of the formation of the specified term subsystem of grammar.

The results. In connection with the in-depth study, new understanding and interpretation of many grammatical phenomena of the Ukrainian language, new terminology is introduced into scientific circulation. The paper analyzes the emergence of linguistic concepts and term units to denote the phenomenon of transition in the system of noun parts of language, characterizes its individual degrees and varieties. Attention is drawn to productive and unproductive types of transitional phenomenon in the system of noun parts of language. In the grammatical structure of the language, we observe dynamic processes associated with the functional expansion of the quantitative composition of some linguistic units at the expense of other lexical-grammatical classes (parts of the language), which are in constant motion and interact with each other. The most noticeable transitional phenomena are observed precisely in the system of fully meaningful parts in particular in the system of noun parts of language and are traditionally denoted by the terms *substantivization, adjectivization, numeralization, pronominalization*.

Conclusion. Modern processes of term formation significantly expand the conceptual and terminological apparatus of grammar, therefore the issue of organizing Ukrainian scientific terminology remains in the field of view of researchers. To indicate the varieties and degrees of inter-partial transposition in modern scientific literature, the terms internationalisms, which are based on Latin roots, are mainly used. All analyzed terms replenish the linguistic terminology system with new units. The importance of introducing such terms into scientific circulation is motivated and undeniable.

Key words: morphological terms, degrees and types of transposition, substantivization, adjectivization, numeralization, pronominalization.

1. Вступ

Кожна доба в розвитку будь-якої галузі знань висуває нові виклики та завдання перед ученими, пропонує різні шляхи розв’язання наукових проблем, оперує все більшою кількістю понять, які потребують відповідного термінологічного вираження. Акцентуючи увагу на сучасних тенденціях українського термінотворення, варто простежити історію випрацювання, впровадження й кодифікованого закріплення в мовознавчій науковій літературі тих морфологічних термінів, що репрезентують термінологічний апарат граматичного ладу сучасної української літературної мови. Терміни як мовні знаки завжди є результатом цілеспрямованої регулятивної діяльності фахівців у тій чи тій галузі знань, вони закріплюють результати пізнавальної діяльності мовців і є завершальним етапом стосовно досліджуваних реальних об’єктів дійсності. Видатний славіст-мовознавець Ю.В. Шевельов зауважував, що літературна мова «виростає зі співпраці визначних і менш визначних сучасників і з переємності досвіду й змагань поколінь» (Шевельов, 1993: 7). Ця думка стосується і процесів становлення української наукової термінології – невід’ємного складника літературної мови, адже в її творенні брали участь представники різних епох і поколінь, термінотворчий процес триває і в наш час у зв’язку з розширенням наукових горизонтів мовознавчої науки, поглибленим її вивченням, новим розумінням та інтерпретацією багатьох граматичних явищ української мови, до наукового обігу вводиться нова термінологія.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розширення поняттєво-термінологічного апарату морфологічної системи української мови, зокрема питанням взаємопереходів у системі різних частин мови, були присвячені граматичні праці В.С. Ващенко (Ващенко, 1953), І.І. Ковалика (СУЛМ, 1969), М.А. Жовтобрюха (Жовтобрюха, 1984), І.Р. Вихованця (Вихованець, 1988, 1996, 2004, 2017), К.Г. Городенської (Городенська, 2004, 2017), Л.І. Мацько (Мацько, 1981, 2004), В.М. Ожогана (Ожоган, 2005), К.С. Симонової (Симонова, 2000), С.В. Соколової (Соколова, 2008), І.А. Мельник (Мельник, 2015) та ін.

Актуальність. Проблема усталення морфологічної термінології протягом останніх десятиліть у розвитку сучасної української мовознавчої науки залишається актуальною, оскільки спостерігається значний розрив між навчальними і науковими граматиками, у яких представлено розширений термінологічний апарат. Велике значення у формуванні й усталенні терміносистеми будь-якої галузі знань має міжнародний обмін не тільки теоретичними досягненнями науковців, а й випрацюваною системою термінологічних найменувань понять, що вводяться до наукового обігу і набувають інтернаціонального характеру. **Мета** пропонованого дослідження – проаналізувати тематичну групу терміноодиниць на позначення транспозиційних процесів у системі іменних частин мови, схарактеризувати терміни на позначення різновидів перехідних явищ з позицій функційно-категорійної граматики.

Методи та методологія проведеного дослідження. У роботі застосовано комплексне використання описового методу, методу лінгвістичного спостереження для з’ясування проблем усталення й кодифікації морфологічних термінів та методу зіставного аналізу для простеження динаміки становлення зазначеної термінопідсистеми граматики.

2. Нові напрями дослідження основних одиниць морфології

Із розвитком граматичної думки в Україні від найдавніших слов’янських граматик, у яких було закладено основи термінотворення, до сьогодення традиційні погляди на певні граматичні явища закономірно зазнали суттєвих змін, що засвідчує розвиток нових напрямів дослідження основних одиниць граматичного ладу мови. Сучасна мовознавча наука оперує термінами, з-поміж яких учені визначають кілька угруповань: по-перше, це апробований тривалою практикою використання термінологічний набуток українських мовознавців далекого минулого; по-друге, це поняття і терміни, запозичені з наукових джерел зарубіжної граматичної літератури; по-третє, авторські термінологічні новотвори, так зване «концепційне» угруповання, що

є найчисленнішим щодо кількісного та якісного виявів. Саме останнє угруповання, на думку сучасних граматистів, «відіграє важливу роль у розвитку і поширенні продуктивних теоретичних ідей, виступаючи як знаряддя закріплення здобутого знання, так і знаряддя наукового відкриття» (Вихованець, 1996: 11).

Загальновідомо, що кожна частина мови має у своєму складі, з одного боку, слова, що становлять її ядро (вони належать тільки до одного лексико-граматичного класу), а з іншого – її склад можуть поповнювати ті слова, які традиційно закріплені у відповідному лексичному і граматичному значенні, формі й первинній функції за іншим класом. Відповідно, різні слова, втрачаючи свої первинні функції, морфологічні ознаки і первинну семантичну наповненість, можуть переходити з одного лексико-граматичного класу до іншого, поповнюючи його склад (Ярошевич, 2010: 91). Так, ще наприкінці ХІХ ст. видатний український мовознавець О.О. Потебня звернув увагу на перехідні явища у системі частин мови, однак об'єктом системного наукового дослідження в українській мові це явище стає лише з другої половини ХХ ст. Зокрема, у науковій розвідці В.С. Ващенко «Явища переходу в системі частин мови» наголошено на закономірності й важливості перехідних явищ у системі частин мови, оскільки вони «характеризують перетворення у системі, розвиток мови, її життя»; без них, зауважує дослідник, «немає нового, немає руху, немає розвитку мови» (Ващенко, 1953: 14–15).

Питанням усталення української морфологічної термінології у різні періоди її формування були присвячені граматичні праці І.І. Огієнка, О.Б. Курило, Ю.В. Шевельова, І.К. Білодіда, В.В. Німчука, М.А. Жовтобрюха, В.С. Ващенко, І.Р. Вихованця, В.М. Русанівського, Г.П. Мацюк, Н.А. Москаленко, О.В. Медведь, В.В. Захарчин та ін.

Новітні описи граматичної структури сучасної української мови свідчать про глибоке переосмислення науковцями традиційної теорії поділу слів за частинами мови та їхніх граматичних категорій, поєднуючи формально-граматичні (від форми до значення) особливості мовних одиниць та семантико-граматичні (від значення або функції до форми). Нові теорії таким чином підштовхували вчених до випрацювання нових понять і термінів.

3. Терміноодиниці на позначення перехідних явищ у системі іменних частин мови, їхніх ступенів та різновидів

Появу нових лінгвістичних понять і терміноодиниць виразно репрезентує явище використання однієї мовної форми у функції іншої, позначуване терміном *транспозиція* (від середньолат. *transposition* – перестановка та лат. *transponere* – переставляти) (УМЕ (Вихованець), 2007: 692–693; Загнітко, 2020: 823). Уперше теорію транспозиції на матеріалі французької мови досліджував наприкінці ХІХ ст. швейцарський мовознавець Ш. Баллі, який виокремив два різновиди транспозиції та відповідно запропонував такі терміни: *функційна* та *семантична транспозиції*. Пізніше явище *функційної транспозиції* опрацьовував французький лінгвіст Л. Теньєр, він запропонував термін *трансляція* (від лат. *translatio* – перенесення), а для її основних понять увів терміни: *трансльоване слово*, *транслят* та *транслятив*. У сучасних лінгвістичних дослідженнях ці поняття І. Вихованець позначив термінами: *транспоноване* (вихідна форма), *транспозитор* (засіб транспозиції) і *транспозит* (результат транспозиції) (УМЕ (Вихованець), 2007: 692). Питанням частиномовних взаємопереходів були присвячені також праці В.С. Ващенко (Ващенко, 1953), І.І. Ковалика (СУЛМ, 1969), М.А. Жовтобрюха (Жовтобрюха, 1984) та ін.

У сучасних наукових джерелах учені-граматисти використовують такі терміни для позначення загального поняття *явища перехідності* у системі частин мови, як: *конверсія*, *взаємоперехід частин мови*, *дери́вація*, *інтеграція*, *синтаксична дери́вація*, *невласне-дери́вація*, *лексико-семантична тотожність*, *частиномовна дери́вація*, *граматична омонімія*, *граматикалізація*, *синкретизм*, *неморфологічний*, або *морфолого-синтаксичний словотвір*, *субституція*, *лексико-граматична субституція*, *трансформація* тощо (Балко, 2014: 22; УМЕ

(Клименко), 2007: 266; УМЕ (Кочерган), 2007: 634; Симонова, 2000: 8; Мельник, 2015: 23; Ярошевич, 2010: 55; СУЛМ 2019: 253, 281, 304, 322, 415, 440). Однак на сьогодні найпоширенішими залишаються терміни *транспозиція* (Вихованець, Городенська, 2004: 17; Селіванова, 2006: 625), *частиномовна транспозиція* (УМЕ (Вихованець), 2007: 625), *міжкатегорійна транспозиція*. Засвідчені в граматичній літературі терміни зазначеної групи найменувань переважно запозичені.

Найвиразніше явище транспозиції спостерігаємо у системі повнозначних частин мови. Так, розрізняють *повну транспозицію* (або *морфологічну; узуальну, абсолютну, постійну, стійку*) та *неповну* (або *синтаксичну, okazіональну, ситуативну, контекстуальну, часткову, тимчасову, нестійку*) (Сумцов, 19: 8; УМЕ (Вихованець), 2007: 693; Симонова, 2000: 8–9). Залежно від того, яка частина мови переходить в іншу, визначають різні види транспозиційних явищ та пропонують такі терміни: *субстантивіація, ад'єктивіація, нумералізація, прономіналізація* (УМЕ (Вихованець), 2007: 625; Соколова, 2009: 17).

Схарактеризуємо основні різновиди транспозиції у системі іменних частин мови.

Перехід інших частин мови в *іменники* позначають терміном *субстантивіація* (від лат. *substantivum* – «іменник») і розглядають її як вид *конверсії*. Розрізняють *субстантивіацію повну, неповну* (за ступенем завершення) та *еліптичну субстантивіацію, власне семантичну субстантивіацію* (за способом творення) (Ганич, Олійник, 1985: 297, УМЕ (Тараненко), 2007: 662). За *повної субстантивіації* слова інших частин мови остаточно переходять в іменники (наприклад, *набережна, пальне, ланкова*); *неповна субстантивіація* спостерігається у випадках, коли слово може зберігати первинні граматичні ознаки і набувати вторинних (наприклад: *черговий, майбутнє, вартовий*); під час *еліптичної субстантивіації, власне семантичної субстантивіації* в ролі іменника виступає прикметник (займенниковий прикметник, числівник, колишній дієприкметник), що виражає цілісне значення словосполучення, до складу якого він раніше входив, та у випадках персоніфікації: *вихідний* (день), *мій* (чоловік), *двоє* (людей), *дрижачий* (звук) тощо. За спостереженням учених, найчастіше субстантивуються іменні частини мови та дієприкметники. Розрізняють також *синхронічну субстантивіацію* і *діахронічну*. *Синхронічна субстантивіація* зумовлена паралельним існуванням у мові твірного і похідного слів як різних частин мови, а *діахронічна* – передбачає остаточно перехід слова до класу іменників і втрату ним вихідного частиномовного статусу.

Виокремлюючи три ступені *транспозиції* (*синтаксичний, морфологічний і семантичний*), відповідно до п'ятикомпонентної системи частин мови (іменник, дієслово, прикметник, числівник, прислівник), учені розрізняють чотири види субстантивіації: *віддієслівну, відприкметникову, відчислівникову і відприслівникову* (Вихованець, Городенська, 2004: 115). Непродуктивною вважають *відприслівникову субстантивіацію* (Вихованець, Городенська, 2004: 115, 118), адже конструкції *відприслівникової субстантивіації*, на думку дослідників, функціонально обмежені та мають випадковий, okazіональний характер (Соколова, 2009: 8).

Перехід інших частин мови чи їхніх словоформ у *прикметники* позначають терміном *ад'єктивіація* (від лат. *adjektivum* – «прикметник»). Розрізняють *відіменникову ад'єктивіацію, віддієслівну ад'єктивіацію, відчислівникову ад'єктивіацію і відприслівникову ад'єктивіацію* (Вихованець, Городенська, 2004: 143), а найвиразнішим вважають морфологічний ступінь переходу в прикметники віддієслівних форм – дієприкметників (*сяюче обличчя, варене яйце, пекучі проблеми, терпляча людина*). У *віддієслівних прикметниках* можна спостерігати невластиві дієприкметникам суфікси *-лив*,

-альн/-ильн (*привабливий, знеболювальний, плавильний, регулювальний*), а в результаті переходу в прикметники віддієслівні форми набувають інших семантичних відтінків значень. До *числівникових прикметників* зараховують *порядкові числівники* і позначають їх терміном *відносні прикметники*, в основі творення яких лежать власне-кількісні: *сьомий* (сім),

чотирьохтисячний (чотири тисячі) тощо. Відприслівникова ад'єктивація має незначний потенціал, який виявляють переважно означальні та обставинні прислівники (Соколова, 2009: 10).

Терміном *нумералізація* (від лат. *numeralis* – «числовий») позначають процес використання прислівників та іменників у ролі неозначено-кількісних числівників (УМЕ (Городенська), 2007: 421). Оскільки у сучасній українській мові немає спеціальної групи числівників зі значенням неозначеної кількості, для позначення загальної кількості понять використовують слова інших лексико-граматичних класів, зокрема це прислівники (*багато, чимало, мало*) та іменники (*безліч, тьма, сила, купа, маса*) (Ганич, Олійник, 1985: 158). На позначення транспозиції іменників у числівники використовують також термін *кількісні іменники* (Безпояско, Городенська, Русанівський, 1993: 74, 76).

Сучасні граматисти числівник вважають частиномовною морфологічною периферією (Вихованець, Городенська, 2004: 151). І хоч у новітній теоретичній морфології української мови явищам частиномовної транспозиції приділено багато уваги, однак про перехід інших частин мови в числівник не йдеться, а отже, і термін *нумералізація* не зафіксовано (Вихованець, Городенська, 2004: 151–181).

Транспозицію інших лексико-граматичних класів слів у *займенники* (за сучасною термінологією – *займенникові слова*) позначають терміном *прономіналізація* (від лат. *pronomen* – «займенник») (УМЕ (Тараненко), 2007: 501), у результаті чого відбувається нейтралізація лексичного значення слова, що переходить у займенникове, воно набуває узагальнено-вказівної семантики (*прикметники власний у значенні свій; окремих і певний у значенні деякий; останній у значенні той; цілий у значенні весь; числівник один у значенні якийсь* тощо) (Вихованець, Городенська, 2004: 214–216).

У структурі числівників та займенників як найбільш консервативних частин мови кількісне поповнення є явищем рідкісним (Селіванова, 2006: 421; СУЛМ 2019: 304, 322). *Прономіналізації* підлягають абстрактні іменники з найбільш загальним рівнем категоризації (*річ, справа, людина, чоловік*) (Селіванова, 2006: 501).

Учені розрізняють *прономіналізацію субстантивну, ад'єктивну й адвербіальну* та вводять до системи термінологійного апарату морфології терміни: *прономінативні субстантиви, прономінативні ад'єктиви, прономінативні адвербіативи*. Залежно від спрямованості транспозиційних процесів у системі прономінативних утворень розрізняють *еміграційну й імміграційну транспозицію*, яку диференціюють на *повну*, або морфологічну; *неповну*, або синтаксичну; *контамінуючу*, або транспозицію проміжного типу.

4. Висновки

Дослідження питань формування й усталення термінологійного апарату на позначення явища міжчастинномовної транспозиції у системі іменних частин мови – процес складний, що потребує глибокого проникнення у суть лінгвістичних понять. Із поглибленим вивченням частин мови як основних морфологічних одиниць-конструктів, їхнього взаємозв'язку і використанням у невластивих морфологічних і синтаксичних функціях розширюється їх поняттєвий зміст. Для позначення різновидів частиномовної транспозиції в науковій літературі використовують терміни-інтернаціоналізми, в основі яких є калькування латинських коренів. Усі аналізовані терміни запозичено з наукових джерел зарубіжної граматичної літератури. На позначення поняття транспозиції в українській мові використовували в основному складений термін – *взаємоперехід у системі частин мови*. Щодо різновидів транспозиції, то для їхнього позначення в україністиці власних термінів не вироблено. Поручуючи питання упорядкування української наукової термінології ще на початку ХХ ст., учені-граматисти значну увагу приділяли засвоєнню запозичених термінів, особливо інтернаціоналізмів. Активно обстоюючи ідею створення власних термінів на живомовній основі, не варто ігнорувати водночас уживання тих термінів, «які мають міжнародне значення і по всіх усядах уживаються однаково» (Сумцов,

1918: 6). Отже, запропоновані у сучасних дослідженнях терміни на позначення взаємоперехідних процесів, що супроводжують функціонування морфологічних одиниць, є семантично вмотивованими, переконливими, оскільки забезпечують чіткість, зрозумілість, прозорість термінологічного дефінування, це відповідає основним вимогам творення термінів та найповніше закріплює опис морфологічної системи.

Література:

1. Балко М.В. Словосполучення сучасної української мови на тлі теорії функційної транспозиції. *Мова: класичне – модерне – постмодерне. Збірник наукових статей*. Вип. 1. Київ. 2014. С. 21–27.
2. Безпояско О.К., Городенська К.Г., Русанівський В.М. Граматика української мови. Морфологія. Київ : Наук. Думка. 1993. 336 с.
3. Ващенко В.С. Явища переходу в системі частин мови. *Українська мова в школі*. 1953. № 16. С. 14–22.
4. Вихованець І.Р. Про словники лінгвістичних термінів. *Українська термінологія і сучасність* : тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції. Київ. 1996. С. 92.
5. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови. / За ред. І. Вихованця. Київ : Пульсари, 2004. 400 с.
6. Ганич Д.С., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
7. Городенська К.Г. Морфологізація транспозиційних переходів. *Теоретичні проблеми граматики* : збірник наукових праць. Донецьк : Дон. ДУ, 1995. С. 51–61.
8. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова. Київ : Наукова думка, 1984. 255 с.
9. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : «Твори», 2020. 911 с.
10. Мельник І.А. Транспозиційна граматики українського дієслова. Луцьк : «Надстир'я», 2015. 474 с.
11. Ожоган В. Транспозиційні процеси у складі прономіналізованих слів. *Граматики слова і граматики мови* : збірник наукових праць. Донецьк : Дон ДУ, 2005. С. 94–114.
12. Селіванова О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К., 2006. 716 с.
13. Симонова К.С. Перехідні явища в системі частин мови і питання правопису (на матеріалі незмінних класів слів). *Наукові записки НаУКМА*. Т. 18. *Філологічні науки*. 2000. С. 6–14.
14. Соколова С.В. Відприслівникова ад'єктивация в сучасній українській літературній мові. *Мовознавчий вісник* : збірник наукових праць. МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2008. Вип. 6. С. 18–24.
15. Соколова С.В. Транспозиційний потенціал прислівників у сучасній українській мові : автореф. ... канд. філол. н. Київ. 2009. 22 с.
16. Сумцов М.В. Начерк розвитку української літературної мови. Київ, 1918. С. 6–16.
17. СУЛМ 1969 – Сучасна українська літературна мова. Морфологія. / За заг. ред. І.К. Білодіда. Київ : Наук. думка, 1969. 583 с.
18. СУЛМ 2019 – Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. / О.Я. Лаврінець, К.С. Симонова, І.А. Ярошевич. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 522 с.
19. Шевельов Ю. Покоління 20-их років в українському мовознавстві. *Слово*. № 6. 1993. С. 7–30.
20. УМЕ 2007 – Українська мова. Енциклопедія. / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко та ін. Третє вид. Київ : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2007. 852 с.
21. Ярошевич І.А. Українська морфологічна термінологія ХХ – початку ХХІ ст. : монографія. Київ : КНЕУ. 2010. 195 с.

References:

1. Balko, M.V. (2014). Slovospoluchennia suchasnoi ukrainskoi movy na tli teorii funktsiinoi tranpozytsii. *Mova: klasychne – moderne – postmoderne* [Word combinations of the modern Ukrainian language against the background of the theory of functional transposition]. *Language: classical – modern – postmodern*. Zbirnyk nauk. statei. Vyp. 1. Kyiv. S. 21–27 [in Ukrainian].
2. Bezpoiasko, O.K., Horodenska, K.H., Rusanivskyi, V.M. (1993). Hramatyka ukrainskoi movy. Morfolohiia [Grammar of the Ukrainian language. Morphology]. Kyiv: Nauk. dumka. 336 s. [in Ukrainian].
3. Vashchenko, V.S. (1953). Yavyscha perekhodu v systemi chastyn movy [Transition phenomenon in the parts of speech system]. *Ukrainska mova v shkoli*. № 16. S. 14–22 [in Ukrainian].
4. Vykhoanets, I.R. (1996). Pro slovnyky lnhvistychnykh terminiv [About dictionaries of linguistic terms]. *Ukrainska terminolohiia i suchasnist: tezy dopovidey Vseukrainskoi naukovoii konferentsiui*. Kyiv, s. 92 [in Ukrainian].

5. Vykhovanets, I., Horodenska, K. (2004). Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy: Akademichna hramatyka ukrainskoi movy [Theoretical morphology of the Ukrainian language: Academic grammar of the Ukrainian language]. Za red. I. Vykhovantsia. Kyiv: Pulsary. 400 s. [in Ukrainian].
6. Hanych, D.S., Oliinyk, I.S. (1985). Slovnyk linhvistychnykh terminiv [Dictionary of linguistic terms]. Kyiv: Vyshcha shkola, 360 s. [in Ukrainian].
7. Horodenska, K.H. (1995). Morfolohizatsiia transpozytsiinykh perekhodiv [Morphology of transpositional transitions]. *Teoretychni problemy hramatyky: Zbirnyk naukovyih prats.* Donetsk: Don. DU. S. 51–61 [in Ukrainian].
8. Zhovtobriukh, M.A. (1984). Ukrainska literaturna mova [Ukrainian literary language]. Kyiv: Naukova dumka, 255 s. [in Ukrainian].
9. Zahnitko, A. (2020). Suchasnyi linhvistychnyi slovnyk [Modern linguistic dictionary]. Vinnytsia: «Tvory». 911 s. [in Ukrainian].
10. Melnyk, I.A. (2015). Transpozytsiina hramatyka ukrainskoho diieslova [Transposition grammar of the Ukrainian verb]. Lutsk: «Nadstyria», 474 s. [in Ukrainian].
11. Ozhohan, V. (2005). Transpozytsiini protsesy u skladi pronominalizovanykh sliv [Transposition processes in the composition of pronominalized words]. *Hramatyka slova i hramatyka movy: Zbirnyk naukovyih prats.* Donetsk: Don DU. S. 94–114 [in Ukrainian].
12. Selivanova, O. (2006). Suchasna linhvistyka. Terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics. Terminological encyclopedia]. Poltava: Dovkillia-K., 716 s. [in Ukrainian].
13. Symonova, K.S. (2000). Perekhidni yavlyshcha v systemi chastyn movy i pytannia pravopysu (na materialy nezminnykh klasiv sliv) [Transitional phenomenon in the system of parts of speech and spelling issues (based on the material of invariable word classes)]. *Naukovi zapysky NaUKMA.* T. 18. *Filolohichni nauky.* S. 6–14 [in Ukrainian].
14. Sokolova, S.V. (2008). Vidpryslivnykova adiektivatsiia v suchasni ukrainskii literaturnii movi [Adverbial adjectivization in modern Ukrainian literary language]. *Movoznavchy visnyk: zbirnyk naukovyih prats.* MON Ukrainy. Cherkaskyi nats. un-t im. B. Khmelnytskoho. Cherkasy. Vyp. 6. S. 18–24 [in Ukrainian].
15. Sokolova, S.V. (2009). Transpozytsiinyi potentsial pryslivnykiv u suchasni ukrainskii movi [Transpositional potential of adverbs in the modern Ukrainian language]: avtoref. dys. ... kand. filol. n. Kyiv. 22 s. [in Ukrainian].
16. Sumtsov, M.V. (1918). Nacherk rozvytku ukrainskoi literaturnoi movy [An outline of the development of the Ukrainian literary language]. Kyiv. S. 6–16 [in Ukrainian].
17. SULM (1969) – Suchasna ukrainska literaturna mova. Morfolohiia [Modern Ukrainian literary language. Morphology]. / Za zah. red. I.K. Bilodida. Kyiv: Nauk. dumka, 583 s. [in Ukrainian].
18. SULM (2019) – Suchasna ukrainska literaturna mova. Morfemika. Slovtovvir. Morfolohiia [Modern Ukrainian literary language. Morphemics. Word work. Morphology]: pidruchnyk. / O.Ya. Lavrinets, K.S. Symonova, I.A. Yaroshevych. Kyiv: Vyd. dim «Kyievo-Mohylianska akademiia», 522 s. [in Ukrainian].
19. Shevelov, Yu. (1993). Pokolinnia 20-kh rokov v ukrainskomu movoznavstvi [The generation of the 20s in Ukrainian linguistics]. *Slovo.* № 6. S. 7–30 [in Ukrainian].
20. UME (2007) – Ukrainska mova. Entsyklopediia [Ukrainian language. Encyclopedia]. / Redkol.: V.M. Rusanivskyi, O.O. Taranenko ta in. Tretie vyd. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia im. M.P. Bazhana, 852 s. [in Ukrainian].
21. Iaroshevych, I.A. (2010). Ukrainska morfolohichna terminolohiia XX – pochatku XXI st.: monohrafiia [Ukrainian morphological terminology of the 20th and early 21st centuries: monograph]. Kyiv: KNEU. 195 s. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 30.01.2024
The article was received 30 January 2024